

היתה שם מדרגה אחרת של רוח הקודש, שהיתה אצל החכמים שיודעים את האמת ברוח הקודש שבקרבם (רמב"ן ב"ב יב, א, וראה אגרות חזו"א א, טו ביתר ביאור). והנבואה פסקה בשנת שנים לדריוש (רש"י), שבאותה שנה התחילו לבנות את בנין הבית השני, ומה שכתוב בפסוק שזכריה קיבל נבואה בשנת ארבע לדריוש, היתה זה אחרי שכבר פסקה הנבואה והיא חזרה לשעתה לסיבה מיוחדת (מלבי"ם זכריה ז, א, אמנם במסורת הש"ס גרס ברש"י בשנת ארבע לדריוש). ויש שכתב, שלא נפסקה הנבואה עד מות הנביא האחרון מלאכי, ארבעים שנה אחרי שנבנה בית שני, בימי אלכסנדר מוקדון מלך יוון (רמב"ן שיר השירים ה, ו, ע"פ סדר עולם ל; כוזריג, לט), ומה שמבואר בגמ' שבטלה נבואה בבית שני, היינו שלא נהיו נביאים חדשים, אבל נביא שהתחיל להתנבא לפני זמן בית שני, לא פסקה ממנו הנבואה גם כשנבנה הבית (רבינו אלקים; שפת אמת).

אָוִרִים וְתוֹמִים, הוא החושן שהיה הכהן גדול לובש, ונקרא אורים ותומים שהיה אפשר לשאול בו ולקבל תשובה דבר דבר ה', שבאבני החושן היו חקוקים כל האותיות, שעל ידי שהם היו מאירות היה הכהן הגדול ברוח הקודש מרכיב מהם מילים, וכך היו יודעים את התשובה, ובזמן בית שני הפסיק לענות לשואלים, שנסתלקה הנבואה ולא יכול היה הכהן להבין את התשובה ברוח הקודש, ואינו רוצה לומר שלא היה בבית שני אורים ותומים כלל, שאם כן נמצא הכהן גדול מחוסר בגדים ועבודתו פסולה (ע"פ רש"י והערות הגר"ש אלישיב, בדעת תוס' ורמב"ם בית הבחירה ד, א), ויש שפירש, שאורים ותומים הוא חתיכת קלף שכתוב עליו שם המפורש והיו מכניסים אותו בין כפלי החושן, ועל ידו היה אפשר לשאול ולקבל מענה על ידי אבני החושן, ובבית שני שכבר לא קיבלו מענה באורים ותומים, לבש הכהן גדול את החושן בלא הקלף (ע"פ ראב"ד שם ורש"י ורמב"ן שמות כח, ל, וראה באבן עזרא שם שביאר באופן אחר).

סִיּוּעֵי לֹא מְסִייעֵי א - שלא היתה אוכלת האש מן השמים את הקרבנות כלל, וכל אכילת המזבח היתה רק על ידי האש שהביאו מההדיוט, אבל בבית ראשון היתה בכח האש שיוודת מן השמים לאכול לבדה את כל הקרבנות, והאש שהביאו מההדיוט היתה רק כדי לקיים את ציווי התורה להביא גם מן ההדיוט (מאירי).

בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב הָאֶהָרָוֶן שָׁל חַג - במוצאי שמיני עצרת שהוא גמור חג הסוכות שבו נידונים על המים [כמבואר במשנה ב"ה (טז, א)] (רש"י, ע"פ רש"ט), ויש שפירש, שגמור הדין על המים הוא ביום האחרון של סוכות ביום 'הושענא רבא', ולכן מרבים בו בתחנונים על המים לפי שהכל הולך אחר החיתום (טור ושו"ע או"ח תרסד, א, ובביאור הגר"א שם שהביא ראייה מכך שניסוך המים לא נהג אלא שבעה; הערות הגר"ש אלישיב, בדעת רש"י).

כָּלֵי עֵץ הָעֵשׂוֹי לְנַחַת הוּא - שהוא עשוי לעמוד במקומו, ולא להיות מטלטל, ובכדי לקבל טומאה צריך שיהיה כלי שמטלטל (רש"י), ואף שהיו מוליכים אותו ממקום למקום בזמן שהיו במדבר, וכן כשהעבירו את המשכן ממקום למקום, אינו נקרא דבר המטלטל אלא כשמטלטל ככלי בפני עצמו, אבל בזמן שהיו במדבר טלטלו אותו בכלל הכלים האחרים (תוס' חגיגה כו, ב ד"ה כלי), שאין הטלטול מתייחס לשולחן בפני עצמו אלא זה נחשב כחלק מטלטול המשכן (הערות הגר"ש אלישיב, וראה תוס' מנחות צו, ב ד"ה כלי).

וְכָל כָּלֵי עֵץ הָעֵשׂוֹי לְנַחַת אֵינוּ מְקַבְּלִים טוּמְאָה, אף שהמסגרת שלו מעל השולחן ויש לו בית קיבול, אינו מקבל טומאה והואיל ואינו עשוי אלא לנחת, אבל לדעה שהמסגרת שלו היתה למטה מתחת לדרך של השולחן, אף בלא סברה זו אינה מקבלת טומאה, וכדן פשוטי כל עץ שאינם מקבלים טומאה (ריטב"א, ע"פ גמ' מנחות צו, ב).

שֶׁמֶנֶבְיָהֵיֶן אוֹתוֹ - את השולחן, שאי אפשר להראות להם את הלחם בפני עצמו שבו היה הנס, שלא היו מסירים את הלחם מעל גבי השולחן אלא בשבת, ורוב הרגלים אינו יוצא בשבת (ריטב"א).

וְהָיוּ מוֹצִיאֵין פִּירוֹתֵיהֶן בְּזִמְנָן, ופירותיהן גם היו מזוהב (רבינו אלקים; מהרש"א לקמן לט, ב). **וְכִשְׁהָרוּחַ מְנַשְׁבֵּת בְּהָן נוֹשְׂרִין**, כיון שלא היו פירות טבעיים, לא היו יודעים מתי הגיעו לגמור גידולם לקטוף אותם, והיו מחכים שהרוח תנשב בהם, ואז היו הכהנים לוקטים ומוכרים אותם כדי להתפרנס (שם), ואין בזה משום איסור מעילה, שכל דבר שגדל דרך נס אין לו דין גידולי הקדש (אור שמח הוספות להלכות מעילה שנדפס בסוף ספר זמנים). ובודאי שלא נטע שלמה עצים ממש, שזה אסור ממה שציוותה תורה (דברים טז, כא) 'לא תטע לך אשירה כל עץ אצל מזבח ה' אלקיך אשר תעשה לך' (שפת אמת). ויש שפירש, שלא היו העץ והפירות מזוהב ממש, אלא היה זה עץ משובח שהוציא פירות משובחים כמראה הזהב, וגדילתו היתה בדרך נס, שלא היו משקים אותו, וגם בלתי אפשרי היה שייגעו לשורשיו מים, והואיל וריצפת העזרה היתה עשויה משיש, ובכל זאת היה מוציא פירות משובחים (בן יהודע).

וְאוֹכְלֵת לַחֵין כִּיבִישֵׁן - שאוכלת את בשר הקדשים שהוא לח כמו שהיתה אוכלת את העצים שהם יבשים (ריטב"א), ויש שפירש, שהיתה אוכלת את העצים בין אם היו לחים בין אם היו יבשים (מאירי).

וְרוּחַ הַקּוֹדֶשׁ - נבואה, שלא שרתה בבית שני רוח הקודש על הנביאים שעל ידו קיבלו נבואה (רש"י) בדרך המראה והחזון, אבל

המשך מעמוד קודם

האדם שכל ההוצאות שמוציא על תלמוד תורה, אינו עולה לו מן החשבון של מזונותיו הקצובים לו (בן יהודע).

נִיסֵי דְבְרָאֵי קָא חֲשִׁיבֵי נִיסֵי דְגִנְאֵי לֹא קָא חֲשִׁיבֵי - שאין המשנה מונה אלא ניסים שנעשו בחוץ שהם לצורך עם ישראל, שבה נראה לעין כל חיבתן בעיני המקום, אבל נס הארון והכרובים שהיה בפנים, לא היה לצורך עם ישראל, ולכך לא מנה אותם, ואף נס הלחם אם לא שהיו מראים אותו לעין כל, לא היה לצורך ישראל ולא היו מונים אותו (שפת אמת).

כך חם שהיה הבל עולה ממנו, ואת ההבל הזה היה מראה לעולי רגלים, כמבואר בגמ' הלהן (ריטב"א), ויש שכתב, שהיה נשאר רך כמו בעת סידורו, אבל חומו הצטנן מעת אפייתו בערב שבת (תוס' חגיגה שם, בביאור הראשון, וראה תוס' מנחות כט, א ד"ה סילוקו, שמה שהיה חם הוא רק למ"ד במנחות צה, ב שאפיתו דוחה שבת).

מְקוֹם אֶרֶוֹן אֵינוּ מִן הַמִּדְבָּה, ויש לכל אדם ללמוד מכך, שכמו שהארון שהלוחות מונחים בו, והזר שלו הוא כנגד כתר תורה, אינו תופס מקום, שמקומו הוא למעלה מדרך הטבע, כמו כן ילמד